

Ny rektor på London School of Economics

Att hitta rätt chef hör inte till det lättaste. Den anrika London School of Economics har möjligen gjort det trots en hel del problem. Den först tillfrågade ville inte och sedan hade man en lista på trehundra möjliga att dra igenom innan den rätt sållats fram.

Om han nu är det, Anthony Giddens, den mest framstående av brittiska sociologer. Anseende har han i alla fall, och han har skrivit fler böcker än normalstudenten hinna läsa under sin studietid.

Var själv LSE-student

En gång i tiden studerade han själv vid LSE men försvann sedan till Cambridge där han blev doktor genom att ovanligt nog disputera på ett redan publicerat arbete. Mannen var redan i unga år flitig skribent. Efter en runda i Kalifornien mot slutet av sextio-talet, med en släng av bohemism och radikalism, återkom Giddens till sitt gamla lärosäte och slog sig ner för att skriva vidare och göra karriär.

Det har blivit en lång rad böcker där utvecklingen gått från traditionell sociologi till kulturteoretiskt och samhällsfilosofiskt spekulerande.

Det har blivit en lång rad böcker där utvecklingen gått från traditionell sociologi till mer kulturteoretiskt och samhällsfilosofiskt spekulerande. Han har skrivit om modernitet, intimitet, risksamhället och annat smått och gott. Nyss kom det en studie betitlad *Beyond Left and Right* och det är väl ungefär där han befinner sig nu.

Den satta Giddens och skrev på innan Tony Blair hunnit lansera sitt "nya" labourparti, så han tycks ha viss näsa för politisk klimatlära. Han har träffat labourledaren några gånger och när han nu kommer att flytta till London efter nyår kan de bägge kanske få tillfälle att mötas oftare.

Framtidsman

De har nog hittat sin man, rektorerna på London School of Economics. Även om Giddens börjar närma sig sextio verkar han höra den brittiska framtiden till.

På LSE får han få ta itu med besparingsåtgärder, vilken chef behöver inte det, men han säger sig också vilja undervisa en hel del vid sidan av forskningen. För en ärovärdig institution som denna, grundad av socialisterna Sidney och Beatrice Webb men med storheter som von Hayek bland tidigare lärare verkar det helt rätt med mr Giddens, en man bortom höger och vänster.

KARL STEINICK

Desarmering av det spekulativa

I Expressen har Mattias Berg ondgjort sig över kritikens "distanslösa behandling" av filmen *Crash*. Fredrik Ekman kommenterar.

En filmare som sällan erhåller speciellt bra kritik men ändå alltid lyckas skapa diskussioner och debatt är den kanadensiske regissören David Cronenberg, som nyligen hade sverigepremiär på sin senaste film *Crash*. *Crash* bygger på en roman med samma namn av skivens engelsmannen J G Ballard. Likt många andra av Ballards böcker handlar den om att återkasas och omformas genom diverse tillspetsade omständigheter – om att ta steget ut i ett nytt vardande.

Invändningen

Klaustrofobi och dödsångsten som löper som en röd tråd genom Ballards böcker, har också alltid varit närvarande i Cronenbergs filmiska universum. Därför känns det logiskt att Cronenberg nu tagit sig an Ballards bok.

Romanens drama tilldrar sig i ett dött ingenmansland, där vi får följa en grupp människor som finner mening i tillvaron genom att "kommunicera" genom sina bilar. Alla personerna som figurerar i boken har varit med om en eller flera bilolyckor. De dras som gångaraktigt till bilkrasch och bilkrascher av en till synes oemotståndlig kraft bestående av både dödsdrift och erotik.

Cronenberg har tagit fasta på just

stumheten i Ballard text och drivit den ett steg till. I blåfärgade ljusklättningar och till en gles klingande musik läggs karaktärernas stillastående liv ut till beskådande. Sexualitetens olika uttryck och ständiga formförskjutningar är filmens centrum. Sexscen läggs till sexscen utan att regissören någonsin försöker att väva in eller förhöja dem med erotikens sedvanliga dramaturgi: filmens drama är hela tiden linjärt, det finns ingen *katharsis*, ingen förlösning.

Moraliska tabun upplösta

De mallar i form av diverse moraliska tabun som sexualiteten tidigare behövt för att formuleras, är i dag i stort sett upplösta. I Ballards och Cronenbergs värld hittar erotik en ny uttrycksform inom bilens slutna skal: en plattform där människornas olycksdräpa övergår i en kommunicerande funktion – ett bindemedel i ett samhälle där de etiska ramarna är osynliga och meningslösa.

Crash har väckt ont blod hos i varje fall en skribent i Expressen den 30 november ondgjort sig Mattias Berg över kritikens distanslösa behandling av *Crash*; han menar att kult och kultur i någon mening ingått en ohelig allians, och därigenom upplöst den skiljelinje som tidigare befann sig mellan dessa två "kretslopp". Nu har *Crash* inte fått så bra kritik som Berg låtsas om, utan den har snarare blivit relativt avmätt bemött. Berg tycker dock att det räcker för att ta till pennan och fördöma hållningslösheten hos kritikerkåren.

Bergs ide är att kritikerna i själva verket bara hängt på en trend:

att risken för att man som skribent skall förefalla "mossig" lett till att man hyllar någonting som i själva verket är tomt och ideologiskt grumligt. Berg raljerar över Jan Söderqvists recension i Svenska Dagbladet där skribenten konstaterar att han betraktar *Crash* som ett eventuellt misslyckande men av "den intressantare och sevärdare sorten". Berg drar en annan slutsats och menar att filmen bara är skrämmande dålig.

Det intressanta med Bergs artikel är kanske inte hans kritik, utan snarare hans konsekventa missförstånd av Cronenbergs filmiska skapande. Själva grunden för Bergs kritik är att han förutsätter att Cronenberg "sitter i förarsätet och trycker vildsint på chocken" – det vill säga att regissörens huvudsakliga syfte är utmana vår moraliska toleransnivå. Cronenbergs estetik bygger dock snarare på det motsatta: han visar upp det som vi i konventionella sammanhang förknippar med det sensationella, främst sex och våld, och antar en nertonad hållning till det – han desarmar det spekulativa

Tabubrottet en omöjlighet

Cronenberg sysslar överhuvudtaget inte med tabubrott, vilket Berg också tycks anta. Tabubrottet är egentligen en omöjlighet hos Cronenberg, då ingen erkänner förekomsten av sådana gränser i hans filmer.

Cronenbergs drömmar i stället den traditionella spänningen ur de filmiska konventionerna, och lyckas etablera en spänning som ligger utanför det egentliga dramat. Samma närvarande melankoli som tycks

fylla karaktärerna smyer sig långsamt på betraktaren; den alienation och tomhet som fyller landskapet i *Crash* blir till en resonansbotten för en allmängiltig längtan efter sammanhang och förståelse.

Cronenberg visar upp det som vi i konventionella sammanhang förknippar med det sensationella, främst sex och våld, och antar en nertonad hållning till det.

Den drift som filmens huvudperson: besattas av blir också åskådarens drivkraft i det smala scenrum som filmen erbjuder. Filmens till synes absurda tema – bilkrascher och dess koppling till driftslivet – lyckas Cronenberg göra förståeligt genom att bryta upp berättarstrukturen och ge oss en historia där de dramatiska manipulationerna följer ett annat mönster än de sedvanliga. Regissören lägger helt enkelt inget filter mellan oss och filmens självförsjunkna huvudpersonen. Identifikationen skulle möjligen kunna vara det som är skrämmande med *Crash*.

Om det är det som skrämt Berg låter jag vara osagt. Uppenbart är i varje fall att det är Bergs envisa förordande av ett – som han uttrycker det – "kulturkritiskt synsätt" som ger det begränsade perspektivet på *Crash*.

FREDRIK EKMAN

Apropå den protestantiska mentaliteten

Svante Folin konstruerar en protestantisk mentalitet och gör då ingen skillnad mellan Luther och andra reformatorer som Calvin. Det är inte ovanligt, men historiskt felaktigt, skriver Bertel Nathorst.

När någon – som nu senast Svante Folin om Luther den 8 och 14 november 1996 – lyckas kläcka ur sig något vetlöst tosig och felaktigt, är det alltid svårt att veta hur man bäst bemöter det. Den första essän av Folin skulle kräva ett beriktigande eller i varje fall en tillrättaliggande kommentar för varje stycke.

Invändningen

En sådan aldrig så motiverad motartikel skulle emellertid bli orimligt lång och föga läsvärd. Jag har därför bestämt mig för att koncentrera mig på en detalj och två huvudfrågor.

Detaljen framgår av följande citat: "Från och med 1517, då han började skriva, gav han i snitt ut en bok var fjortonde dag, som blev mer än hundra fram till hans död."

Här har vi ett lätt avslöjat exempel på hur världslos Svante Folin är med verkligheten. Enligt Folin borde Luther ha dött någon gång i början av 1520-talet. I själva verket dog han 1546.

Så till den ena huvudfrågan: "Professorn Luther satt mycket vinkligt på bonden Luther. Ett komiskt exempel på den store teologens logiska missfoster framföddes av nattvardsbekynnet...". Eftersom han ogärna ville ta ombord ett centralt, katolskt sakrament i förörråd skick krystade han fram en egen dogm, den så kallade konsubstansiationen."

Fatal okunnighet

Det är fatalt att skriva om historiska personer, när man är så okunnig som Svante Folin. Samnärvaron av himmelska och jordiska materier i nattvarden är – naturligtvis – ingalunda något påhitt av Luther. Occam i ex läser Bibeln på samma sätt som Luther, och det är helt rimligt att säga, att Luther här tillhör Occams skola, också i dess kritik av thomismens substansbegrepp.

Och härmed är vi framme vid kärnpunkten. Luther, den förment okunnige bonden, behärskar väl en av skolastikens svåraste och subtilaste frågor. Måne det icke är Svante Folin, som är den verkliga

komiske bondtölpen?

Så den sista huvudfrågan. Svante Folin konstruerar en protestantisk mentalitet och gör då ingen verklig skillnad mellan Luther och andra reformatorer som Calvin. Att detta i vår tid inte är ovanligt, gör det inte mindre historiskt felaktigt.

Den romerske katoliken kan aldrig vara helt säker på att han fått syndaförlåtelse, medan lutheranen är helt säker på att prästens förlåtelse är Guds förlåtelse.

Om vi nu bekvämar oss att se till verkligheten, faller Svante Folin missättning mellan Rom och Luther och vänds i själva verket till sin motsats.

Folin hävdar att individerna blir ännu hjälplösare i det protestantiska systemet än i det katolska, och att reformatorerna (darilanda Luther) tog bort bikt och andra tröstrika fenomen. Nu tog Luther ingalunda bort bikten, även om den fäkunnige lätt kan tro det, eftersom

i moderna svenska utgåvor av Luthers lilla katekes hela stycket om avlösningens sakrament helt enkelt tagits bort.

Det är här mycket klargörande att skilja mellan bikt, syndabekännelse, och avlösning, syndaförlåtelse. Med stor rätt kan hävdas, att den romersk-katolska tros-läran lägger huvudvikten vid syndabekännelsen medan Luther betonar syndaförlåtelsen.

Följden av detta är i korthet, att den romerske katoliken aldrig kan vara helt säker på att han fått syndaförlåtelse, medan lutheranen är helt säker på att prästens förlåtelse, som Bibeln säger, är Guds förlåtelse. Att betvivla detta, att inte kunna svara ja på biktfaderns fråga i Luthers biktural: "Tror du att min förlåtelse är Guds förlåtelse?" är för lutheranen en grov synd, ja på sätt och vis den enda stora och avgörande synden.

Så var det med den protestantiska mentaliteten.

BERTEL NATHORST

Svante Folin vistas för ögonblicket utomlands, men låter hälsa att han önskar Bertel Nathorst en signifikant helg, men varnar samtidigt alla teologer in spe för att leka med Occams rakkniv, då minsta ovarsamhet med denna läst resulterar i att "veien-skapens studieobjekt elimineras".